

Supervizija

Etična drža supervizorja

AJDA EISELT, CIRIUS Kamnik
ajda.eiselt@gmail.com

.....

● **Povzetek:** V članku želim poudariti pomen razsežnosti, povezanih z etiko v superviziji. Odgovarjam na vprašanje, zakaj je jasna etična drža pomembna domena supervizorja, in ob tem želim prikazati nujnost samopreseje, tako da upoštevamo vrednote in etična načela, ne le pravil in zahtevanega vedenja. Pišem o pomenu supervizorjeve drže in vesti, o njegovi odgovornosti in odgovornosti, v katero spodbuja supervizante. Ponudim nekaj Hanenkampovih (1994) razmišljanj o pomenu etike v superviziji in jih podkrepim z vsebinami iz lastnih supervizijskih izkušenj.

Ključne besede: Supervizija, moralnost, etična načela, profesionalno vedenje, odgovornost supervizorja

Supervisor's ethical attitude

● **Abstract:** In the article I would like to stress the importance of the ethics in the supervisory process. I answer the question why the ethical supervisor's attitude is important. At the same time I stress the urgency of the self-judgment as well as the respect not only for the rules and the expected behaviour, but also for values and ethical principles. I deal with the significance of the supervisor's attitude and his responsibility to encourage the supervisees. In the article there are several Hanenkamp's (1994) reflexions upon the significance of the ethics in the supervision supported with my own experience.

Key words: supervision, morality, ethical principles, professional conduct, supervisor's responsibility

Uvod

Vsak supervizor se je že znašel pred vprašanji, ki so v njem vzbudila etično dilemo - mogoče je šlo za situacijo, v kateri se je znašel pri vodenju skupine ali pa so se vprašanja odprla prek supervizijskega gradiva in so bila povezana s supervizantovim odnosom s klientom. Supervizor se torej pogosto srečuje s situacijami, ki zahtevajo sposobnosti treznega etičnega odločanja. Raziskovanje primerne smeri ob soočanju s težkimi etičnimi dilemami je lahko izziv, a poglobitvega pomena je njegova etična drža. Pomen supervizorjeve drže je velik, saj kot piše Hanekamp (1994) o supervizorjevem delu hote in ne hote daje etično nalogo ali pa utrjuje njihovo že obstoječe etično prepričanje.

Etične vsebine so v superviziji pogosto prisotne. Moja izkušnja ob zaključku supervizijskega procesa me je spomnila, da je res tako. Supervizijsko skupino so sestavljale supervizantke - delavke srednjih šol. Kar nekajkrat so izpostavile gradivo glede težav pri motiviranju dijaka za nadaljevanje šolanja. Še nekaj časa po končanem procesu pa me je nekaj pri poteku procesa glodalo - vse do trenutka, ko sem si postavila vprašanje, ki mi je pomagalo razjasniti moje občutke in to vprašanje je bilo: Ali so bile težnje za motiviranje dijaka vedno etične? Naj razložim. Na supervizijskih srečanjih smo se pogovarjale o iskanju motivov z dijakom za nadaljevanje šolanja (in da se ne izpišejo iz šole). Vendar vprašanje, na katerega bi morali odgovoriti prej - kar na začetku -: Ali je za dijaka najbolje, da nadaljuje šolanje ali ne?, pa smo kar nekako prepogosto odrinili na stranski tir. Pri obravnavi tega gradiva se torej nismo dovolj posvečali vprašanju, kaj je dejanski motiv za to, da bi dijaki še naprej ostali v šoli. Ali sem sama dala dovolj teže vprašanju o dejanskih motivih, ki jih vidijo tako dijaki kot delavci, da bi lahko spodbudila razmišljanje supervizantk k iskanju odgovora? Teda sem tudi podvomila v navidezno dobronamernost šole, ki ima smernico pridobiti in obdržati čim več dijakov ne glede na smiselnost tega dejanja - motiv pa je dejansko ohraniti delovna mesta in zagotoviti denar za svoje delovanje. Morda pa pri katerem od dijakov šolanje za vsako ceno res ni imelo smisla. In če je tako, potem so morda v ospredje prišli manj etični motivi.

Ko sem nekako prišla do odgovora na zgornje vprašanje, se mi je zazdelo, da sem pri razvoju v supervizorja naredila korak naprej, v meni pa se je odprlo novo poglavje, o katerem sem začela tuhtati: Kako naj supervizor pomaga utrjevati, rušiti in graditi etična prepričanja?

Vse se začne pri prevzemanju odgovornosti in zavedanju, da smo odgovorni zase in za druge, da smo tako kot neodvisni tudi odvisni subjekti. Hanekamp (1994)

meni, da je etika iskanje priložnosti za prevzemanje odgovornosti. Od kje izvira človekova sposobnost, da nosi odgovornost? Kateri pogoji so potrebni, da spoznamo *pravo stvar*? Če si prijazen, k podobnemu vedenju spodbudiš tudi druge. Torej je človek lahko odgovoren tudi za druge - poleg sebe. *Prava stvar* je odnosni koncept, ki privzema, da z nami soobstajajo tudi drugi neodvisni ljudje. Ljudje, ki so se sposobni sami odloča-

Hanekamp (1994) meni, da je etika iskanje priložnosti za prevzemanje odgovornosti.

ti in so sposobni začeti odnos. Torej, hkrati smo samozadostni in odvisni subjekti, na katere se da vplivati. Neodvisni in odvisni, v večnem paradoksu.

Etika pomeni več kot samo »jaz« in »moja sreča«. Pomeni razširiti orientiranost vase ter egoizem na soljudi in začutiti njihovo ranljivost ter tegobe. Pomeni razviti sposobnost biti kritičen in razviti potrebo, da nas drugi kritizirajo. Pomeni ravnovesje med mojim stremenjem k sreči in sočlovekovim trpljenjem in potrebo po pomoči. Pomeni pa tudi nenehno razmišljanje in teženje k resnici (Hanekamp, 1994). Sama menim, da so odmik od sebe in svoje sreče, kritičnost, refleksija in nenehno razmišljanje dejanja, ki naredijo supervizijo učinkovito. Ob tem smo na prvem mestu kot posamezniki in kot supervizorji odgovorni zase in za svoja dejanja, svojo vest in vrednote. Moramo slišati sami sebe in se zavedati etike. Moramo se zavedati sami sebe. To od nas zahteva, da si upamo prisluhniti sebi (Tschudin, 2004).

Etika pomeni simbiozo našega razmišljanja in vedenja z vedenjem in razmišljanjem naše okolice. Chomsky (v Hanekamp, 1994) pravi, da smo dejansko odgovorni za vse, ki jim lahko pomagamo. Ali kot je ta trikotnik (skoraj) diametralnih nasprotij parafraziral Hanekamp (1994):

»Mislim, zato sem.

Uživam, zato sem.

Trpiš, zato sem.« (Hanekamp, 1994, str. 125).

Jasna etična drža – pomembna domena supervizorja

Na vprašanje *Zakaj je jasna etična drža pomembna domena supervizorja?* se ponuja čisto preprost odgovor. Supervizor je močna referenčna oseba v razvoju poklicne identifikacije supervizanta, zato lahko način razmišljanja in njegova etična drža odločilno vplivata nanj. Veliko zahtevnejši pa je odgovor na vprašanje *Kako doseči, da supervizor k etičnemu razmišljanju in ravnanju spodbudi tudi supervizante?*

Etičnega razmišljanja se žal ne da naučiti iz knjig, pa tudi ne iz tujih izkušenj, kot pravi Hanekamp (1994): >

»zanimiva stvar v zvezi z etiko je, da so bile vse pomembne stvari že povedane, a ne moremo jih kar slepo uporabiti v naslednji situaciji« (Hanekamp, 1994, str. 121) in »ko razmišljamo, kaj nas osrečuje in kaj nas žalosti, hitro ugotovimo, da je bilo vse povedano že dolgo tega, a tudi, da moramo vse to znova in znova doživeti sami.« Treba si je razbijati glavo z razmišljanjem o svojih težavah in težavah svojih bližnjih, »treba je prekršiti kakšno pravilo in upoštevati mnogo načel.« (Hanekamp, 1994, str. 122). Etično razmišljanje je umetnost razmišljanja o svojem delu.

Etično ravnanje ni sledenje skupku pravil, ni nekaj, kar se naučimo, je nekaj, kar izhaja iz nas, iz naše vesti in to vest moramo dobro poznati in v skladu z njo ravnati, poznati moramo lastne cilje in ne slediti toku,

Sama sem prepoznala tri pomembna sporočila v zvezi z etiko, za katera menim, da jih je treba jasno sporočiti supervizantom: splošna moralna praksa ni nujno najboljša že zato, ker je splošna; poslušnost je najbolj strahopetna krepost; meje niso dokončne.

prepričljivi moramo biti v iskanju lastne poti. O tem, kako to posredovati supervizantom in jih spodbuditi, da sledijo lastnemu toku, razmišlja tudi Hanekamp (1994): Mi supervizorji moramo samo pokazati supervizantom, katero pot smo izbrali mi sami, kakšne so bile posledice, in kako smo jo zagovarjali sami sebi. To jim bo dalo svobodo, da bodo izbrali svojo pot, da bodo preverili svoje želje ter prevzeli svojo odgovornost in bodo s tem srečni.

Sama sem prepoznala tri pomembna sporočila v zvezi z etiko, za katera menim, da jih je treba jasno sporočiti supervizantom:

- Splošna moralna praksa ni nujno najboljša že zato, ker je splošna.
- Poslušnost je najbolj strahopetna krepost.
- Meje niso dokončne.

Splošna moralna praksa ni nujno najboljša

Splošna moralna praksa ni nujno najboljša samo zato, ker je splošna. V zvezi s to temo vedno dobim pred oči supervizantko, ki podleže mnenju večine. Učiteljica Anja pri analizi gradiva svoja stališča o obravnavanem gradivu znova in znova odrija na stran, pogovor vedno spelje na razmišljanje drugih, na mnenja večine učiteljev v njihovem kolektivu. To jo zmede ter ošibi in

ne dovoli si razmišljati drugače kot večina, ne dovoli si drugačnega mnenja. Daje občutek, da si želi verjeti v to, v kar verjamejo drugi učitelji. Zato tudi neprestano odvrta pozornost od lastnih stališč na stališča drugih, kar ne dovoli si, da bi prišla v resničen stik z lastno vestjo, in si zabriše svoj pogled na stvar, svoje stališče, svoje vrednote. Kdo pa pravi, da je mnenje večine tisto pravo? Kdo ve, ali verovanje določenim »pravi pravilom« res temelji na etičnim prepričanju vsakega od posameznikov večine?

Bojim se, da je s splošno moralo pogosto tako, kot je z opicami in bananami pri znanstvenem poizkusu Stephensona (1967): Opice so znanstveniki zaprli v sobo in jim na vrhu lestve postregli banane. Vsakič, ko je katera od opic skušala splezati po lestvi do banane,

je ostale opice poskropil curek mrzle vode. Sčasoma so vsako posameznico, ki je skušala plezati proti bananam, druge opice preteple (tretja slika). Kmalu se nobena od opic ni več drznila splezati na lestev (četrti slika). Znanstveniki so nato zamenjali eno od opic za novo opico in prvo, kar je nova članica

poskušala narediti, je splezati na lestev in vzeti banane. Po nekaj poizkusih plezanja, ki jim sledijo udarci drugih opic, se je nova opica naučila, da ne sme plezati na lestev, čeprav ne ve, zakaj (peta slika). Nato so zamenjali še drugo opico in z njo se zgodi enako. Sčasoma znanstveniki zamenjajo vse opice in vedno novo opico, ki skuša zlesti na lestev stare članice pretepejo (šesta slika). Na koncu v skupini ni bilo več nobene od opic, ki so bile polite s hladnim tušem, a opice plezanje na lestev še zmerom kaznujejo z udarci (sedma slika). Če bi bilo mogoče opice vprašati, zakaj pretepajo vsako od opic, ki skuša splezati na lestev, bi bil odgovor verjetno »Ne vem, tako se tukaj dela.«

Sama vidim povezavo med opicami in nekaterimi zgodbami iz supervizijske prakse. Te zgodbe v sebi skrivajo nenapisana pravila neke organizacije in supervizija je pravo mesto, kjer imajo ljudje možnost, da jih povlečejo na dan in pretehtajo. Morda bodo ugotovili, da lahko mislijo in ravnajo drugače, bolj etično. Morda lahko supervizor z lastno izkušnjo na tem mestu pove zgodbo o svoji poti, pove nekaj o posledicah svojih odločitev in pove, kakšne so bile posledice njegovih ravnanj. To vsekakor vlije pogum na poti k odločitvi, da tudi supervizanti izberejo svojo pot, da preverijo svoje želje, svojo vest in ravnanja ter prevzamejo odgovornost za drugačno - svojo pot.

Etično ravnanje pa ni omejeno samo na posameznike in organizacije. Hanekamp (1994) meni, da v sodob-

ni demokraciji ni prostora za etična mnenja. Namesto strokovnih etičnih odločitev se uporablja etični konsenz, ki pa žal ne kaže na razumnost in dobro utemeljene dogovore, temveč na politično-kulturno bedo, pomanjkanje domišljije in pomanjkanje demokracije.

Aristotel (1984) piše celo, da vlada večine ni najboljši model. Najboljše je en kreposten in moder vladar, ki funkcije ne opravlja za osebne koristi, temveč za skupno dobro, kar ga dela različnega od tirana. Ker pa je tako krepostnega in hkrati modrega vladarja med ljudmi težko najti, je priporočena aristokracija modrih in moralnih ljudi. Pri vladanju večine je težava, da je težko najti veliko krepostnih in modrih. Demokracija (ki odseva splošno moralo) je za Aristotela pravzaprav sprevržen režim.

Poslušnost je najbolj strahopetna krepist

V zvezi poslušnostjo in strahopetnostjo sem prvo zelo močno izkušnjo o velikosti pomena etične drže in načina razmišljanja supervizorja dobila, ko sem bila prvič supervizantka. Ena od supervizantk je predstavila gradivo - pri svojem delu se nikakor ni ujemala z razmišljanjem in ravnanjem svoje nadrejene in se ji v neki situaciji ni želela podrediti. Iz pogovora se je dalo razbrati, da se vodja sicer ujame s sodelavci, kadar in ko so se ji pripravljeni podredili. Mnogi supervizantkini sodelavci so se odločili za lažjo pot, podrediti se. Na supervizijskem srečanju smo razmišljale o alternativnih ravnanjih v tem primeru in posledicah. Sama sem bila na začetku poklicne poti in zdelo se mi je potrebno, morda celo nujno, da se delavka podredi svoji nadrejeni in si poišče načine, kako se uglasiti z njo. Moje razmišljanje ni šlo v smeri, da bi vedenje nadrejenega, ki dober odnos pogojuje s poslušnostjo, obsodila z neetičnim, morda celo nesprejemljivim. Takim, ki ni vreden prilagajanja in podrejanja. Sporočilo supervizantki takratne supervizorke pa je bilo nekaj čisto drugega: »Dekle, kot vidim, poznaš svojo vest, vrednote in prepričanja, ravnaj se po njih, sledi jim in ne boš se iz-

gubila, nesprejemljivega vedenja ne podpiraj in se mu ne podreaj, če misliš, da je tako prav.«

Hanekamp (1994) meni, da v sodobni demokraciji ni prostora za etična mnenja. Namesto strokovnih etičnih odločitev se uporablja etični konsenz, ki pa žal ne kaže na razumnost in dobro utemeljene dogovore, temveč na politično-kulturno bedo, pomanjkanje domišljije in pomanjkanje demokracije.

Ko se sanje in ideologija uravnovesita ali, povedano drugače, ko sanje in domišljija napajata ideologijo, se prebudi umetnost: lepota in želja po iskanju meja in njih premikanju. Če pa sanje zadušimo, vzplamti pravovernost, tiranija in diktatorstvo ene same misli piše Hanekamp (1994). Poslušnost je najbolj strahopetna krepist. Poslušen človek vedno laže, pomaga pri uveljavitvi Establišmenta in ga krepi. Strahopetnost okrepi procese zaokroženja in vzdrževanja sistema. Karieriisti se dvignejo, ambiciozni ljudje, uspešni ljudje, služabniki. Služabniki prevladujočega mnenja, ki so najbolj nevarni, ker predstavljajo popolno sozvočje med osebno kariero in socialnim uspehom. Sistem moči ne vzdrži nobene originalnosti, nobenega dvoma, nobenega raziskovanja, nobenega razmišljanja, nobene individualnosti. Pozna le pripadnike in tiste, ki delajo težave, piše Hanekamp (1994). Verjetno je zgoraj omenjena supervizantka izbrala svojo pot in verjetno jo je marsikateri sodelavec vsaj na začetku videl kot tisto, ki dela težave, ki rine iz udobne sredine.

Povprečje je temelj socialne stabilnosti. Stabilno središče, socialna odgovornost in izkazovanje solidarnosti

Ko se sanje in ideologija uravnovesita ali, povedano drugače, ko sanje in domišljija napajata ideologijo, se prebudi umetnost: lepota in želja po iskanju meja in njih premikanju. Če pa sanje zadušimo, vzplamti pravovernost, tiranija in diktatorstvo ene same misli piše Hanekamp (1994).

sti odvrčajo družbo od anarhije in brezzakonja. Je pa tudi leglo stagnacije razvoja in sprememb. Prav tako sovraži odkritost. Družba ne dobi okusa in barve od povprečja, temveč iz robov družbe. Na robovih družbe je izvor ustvarjalnosti in živahnosti in tam mora najti >

svoje mesto tudi supervizija. V tem času je naloga supervizije v iskanju načinov preživetja človeškega bitja. Naloga je tudi uničenje meja. In pot k osebni individu-

Srhljiv!

To je kritična točka! Zdaj bo izvedel resnico! Resnico o sebi. Resnico o odnosu z Bogom. Resnico o tem, kdo je in kaj lahko počne. Ni več le nekdo, ki Bogu le sledi. Zdaj je Bogov partner, njegov prijatelj. Človek je postal avtonomno bitje.

Družba ne dobi okusa in barve od povprečja, temveč iz robov družbe. Na robovih družbe je izvor ustvarjalnosti in živahnosti in tam mora najti svoje mesto tudi supervizija.

Duhovniki so ponovno igrali zgodbo.

alnosti ter iskanje rešitev, ki še niso bile odkrite (Hanekamp, 1994).

Jabolko je bilo obrano, podano naokrog in zagrizeno v naglici ter pritajeno. Velik, vznemirljiv dogodek.

Supervizija in etika morata biti kritika družbe.

Ali je On to videl ali ni?

Ja, videl je.

»Kaj delaš? Se ne spomniš, kaj sem ti povedal?«

Adam je samo stal, zgrudil se je kot počen balon.

Z rokami si je prikril dimlje in v zadregi zajeceljal izgovore:

»Ne spominjam se točno.«

»Kaj točno si s tem mislil?«

»No, vidiš, ženska, ki si mi jo dal, je dejala: Zakaj ne bi poskusil?«

»Pravzaprav si kriv Ti in če nisi Ti, potem je ženska, ki si mi jo Ti dal.«

»Kakorkoli: ne morem pomagati.«

»Nisem odgovoren.«

»Kača, tista kača tam, ki si jo ti ustvaril, ona me je nagoovorila.«

»Ja, ugriznil sem v jabolko, ampak nisem odgovoren.«

Meje niso dokončne

Meja ne pozna kompromisov. Ali si znotraj ali pa jo preideš. Avtoriteta potegne črto in lahko jo priznavaš in upoštevaš ali pa jo prekoračiš in se soočiš s posledicami. Omenjena supervizantka je izbrala lasten način in naredila nekaj za to, da bi sistem vrednot, ki se je utrjeval v tej ustanovi, dobil protiutež. Soočiti pa se je morala tudi s posledicami.

Hanekamp (1994) navaja razburljiv primer ukvarjanja z mejami v superviziji s skupino duhovnikov v svetopi-semški pripovedi o Padcu. Avtor postavi biblično dogajanje v psihodramo, kjer udeleženci supervizije igrajo biblične vloge v skladu s svojimi predstavami in razumevanjem zgodbe. Zgodbo v prvi osebi opisuje takole:

Bog je želel ustvariti nekoga sebi enakovrednega: svobodno bitje kot je sam, ki lahko ljubi svobodno in enakovredno, ki se zna prepirati, ki je lahko partner. Takole reče človeku: »Kar je moje, je tudi tvoje. Ves raj je tvoj. Vsega se lahko dotakneš, s čimerkoli se lahko igraš.«

A Bog, partner, določi omejitev: »Ne smeš pa se dotakniti enega točno določenega drevesa, drevesa dobrega in zlega.« Ta omejitev se pokaže tudi kot ovira v odnosu.

Ne da se enostransko odločiti, kaj je dobro in kaj zlo. To je meja.

»Samo jaz vem, kaj je dobro in kaj zlo. Sledi mi, ubogaj me.«

To je kritična točka v našem odnosu.

To je kritična točka v človeškem razvoju.

Lahko počneš karkoli, razen tega.

Paradoks: karkoli, razen.

Človeški duh tega ne dopušča.

Svoboden duh tuhta in začne ga razjedati. Ne more si kaj, da ne bi razmišljal, kaj se skriva za »razen« in preden se zave, drži v roki prepovedani sadež.

Razburljiv!

Okusen!

V drami je sodeloval tudi Bog.

Duhovnik, ki ga je igral, je postajal bolj in bolj jezen.

»Odidite!« je nenadoma zavpil.

»Izginite! Ne želim vas več videti.«

»Ničesar ne razumete.«

»Tako sem bil srečen.«

»Ste vi prijatelji, ki naj bi odpravili mojo osamljenost?«

»Speljite se!«

Igralec v vlogi Boga je začutil, da mu vloga ni uspela, in bil je razočaran.

Je to partner, enakovreden partner?

Nebogljenost in malodušnost vseh je bila neznosna.

Kot supervizor, vodja igre, sem nenadoma dobil idejo:

Prestopil sem mejo.

Igral sem Adama in rekel:

»Tukaj sem.«

»Odrasli Adam.«

»Sekularizirani Adam.«

»Zrelo človeško bitje, ki je kos svojemu življenju in svojim odločitvam, ki nosi odgovornost.«

Jabolko sem držal v roki in še enkrat ugriznil vanj, nato pa s polnimi usti dejal:

»Ja, vzel sem to jabolko.«

»Želel sem si izvedeti, kdo si Ti.«

»Dobro sem se zavedal, da si postavil mejo, vendar želim

vedeti, kdo si, ko si na drugi strani črte.«

»Želim se srečati s tabo in želim vedeti, kdo sem jaz, ko stojim na drugi strani.«

»Tukaj stojim, s tvojim jabolkom v roki, povej mi torej, kar želiš.«

»Tudi jaz imam nekaj za povedati.«

»Nočem poslušnosti, temveč enakost!«

»To ni pravica nekaj močnih ljudi.«

(Hanekamp, 1994, str. 131–132)

Že samo s preseganjem meja, prevzemanjem odgovornosti in s pripravljenostjo za konverzacijo, ki bo sledila, je človek nenadoma postal zrel in enakovreden partner. Prepovedi namreč določajo, zmanjšujejo in omejujejo, preseganje teh prepovedi pa osvobaja in ustvarja priložnosti.

Vendar to ni dovolj, samo preseči omejitve. Zrel, enakovreden človek se sooči z mejami

pogumno. Spozna jih, jih preišče, presodi njihovo resničnost in avtoriteto, presodi, če koristijo ali samo omejujejo ter se sam odloči, ali jih bo sprejel ali ne. Morda pa tudi odkrije, da je resnično konec njegovih možnosti, da je trčil ob mejo, onkraj katere ni več ničesar zanj ali vredno raziskovati (Hanekamp, 1994).

Poslušnost ni isto kot ubogljivost. Hanekamp (1994) se zelo jasno opredeli, da je ubogljivost vrednota, ki bi se je morali oprijeti. Razloži, da je v preteklih vojnah dobila negativen prizvok in se je zamenjevala s strahopetnostjo, poslušnostjo in kolaboracijo. Cela desetletja vzgojne pedagogike so se izogibale že same omembe poslušnosti. V prepričanju, da poslušnost vodi v indoktrinacijo, vsaka indoktrinacija pa je zlobna, so pedagogi postavili temelje liberalne in permissivne vzgoje - vzgoje, kjer naj otroci sami odkrijejo svoje norme in vrednote. Hanekamp je bil leta 1994 prepričan, da bo zgodovina pokazala, da to ne bo prineslo nič dobrega. Zgodovina je pokazala, da to dejansko ni prineslo nič dobrega. Vzgojna pedagogika spet spoznava pomen močnih vrednot, norm ter principov in pomen strogega uboganja le-teh. Mladi, vzgojeni po teh merilih, so bolj disciplinirani, imajo močnejšo voljo in lažje žrtvujejo lastno udobje ter se borijo proti krivicam. Zelo dobro se tudi zavedajo omejitev, in ko se morajo odločiti, da bi mejo prestopili, je njihova odločitev razumsko utemeljena in podprta z dosti kreativnosti.

Analogijo teh principov lahko vidimo tudi v superviziji: globoko spoznavanje s stroko in nenehno učenje, kako uporabiti strokovne metode na kreativen in edinstven način je mogoče samo tedaj, ko se supervizanti naučijo osnovnih veščin in pravil stroke na zelo discipliniran način.

Zaključek

Supervizorjevo strokovno delo je tudi politično delo. Pri spodbujanju etičnega razmišljanja in ravnanja je izrednega pomena supervizorjevo početje in razmišljanje.

Zrel, enakovreden človek se sooči z mejami pogumno. Spozna jih, jih preišče, presodi njihovo resničnost in avtoriteto, presodi, če koristijo ali samo omejujejo ter se sam odloči, ali jih bo sprejel ali ne.

nje, saj ima zaradi svoje vloge vzornika močan vpliv na druge. Pomembno je, da se supervizor zaveda sebe, »ker če in kadar se zavedamo sebe in drugih, se zavedamo naših in njihovih potreb, našega in njihovega okolja... da pride do zavedanja o zapletenosti življenja ...« (Tschudin, 2004, str. 4). Pomembno je, da supervizor k zavedanju spodbuja tudi supervizante, da postanejo »preroki« v resničnem pomenu besede. »Preroki ne prerokujejo prihodnosti, ampak se zavedajo tega, kar se dogaja v sedanjosti in zato s svojim opisovanjem trenutne stvarnosti vplivajo na prihodnje dogodke.« (Tschudin, 2004, str. 4)

Odgovor na vprašanje *Zakaj je jasna etična drža pomembna domena supervizorja?* je sledeč. Ljudje smo sami odgovorni za svojo vest. Svoje vrednote in prepričanja moramo prepoznati in se ravnati po njih (Tschu-

Vzgojna pedagogika spet spoznava pomen vrednot, norm ter principov in pomen strogega uboganja le-teh. Mladi, vzgojeni po teh merilih, so bolj disciplinirani, imajo močnejšo voljo in lažje žrtvujejo lastno udobje ter se borijo proti krivicam.

din, 2004). Če želimo živeti v skladu z lastno zavestjo in biti in ostati osebe z integriteto, moramo poznati svoje cilje v življenju, vedeti, kaj nas žene in kaj zavrača. Z zgledom spodbujamo tudi svoje supervizante k življenju v skladu z zavestjo, saj je cilj supervizije voditi ljudi v razvoju njihove profesionalne identitete, ki >

mora biti samo nadgradnja osebne identitete. Supervizor naj se zaveda, da ni pomembno le, da zna dobro »ubesediti« svojo zavest, saj glavni medij za sporočanje etičnega vedenja ni beseda. Je predvsem zgled. Supervizante je treba spodbujati k temu, da uvidijo, da je poslušnost najbolj strahopetna krepost in da splošna moralna praksa ni nujno najboljša že zato, ker je splošna. Samo če bodo nehali slediti toku, če bo njihova neodvisnost v iskanju lastne edinstvenosti postala očitna in če si bodo izbrali lasten skupek vrednot, šele potem se bo pojavila rast poklicnega zavedanja. Zavedati se morajo, da človeško bitje potrebuje omejitve, da preživi, ampak omejitev je dobra samo, če jo lahko premaknemo.

Moralna načela (Forester-Miller, Rubenstein, 1992 v Forester-Miller in Davis, 1996), iz katerih izhajajo in v skladu s katerimi ravna supervizor, so: avtonomnost, pravičnost, dobronamernost, neškodljivost in zvestoba. Voditi supervizanta k razvoju avtonomnega človeka pomeni, da ga supervizor opogumi pri odločanju in ravnanju, in to skladno z njegovimi vrednotami. Ob tem ga opominja, naj ne pozabi na pravice drugih. Uresničevanje načela pravičnosti in njegove dobre razlage »obravnavati enake enako in neenake neenako, vendar v sorazmerju z njihovo relevantno neenakostjo« (Forester-Miller, Rubenstein, 1992 v Forester-Miller in Davis, 1996) zame v kontekstu supervizije pomeni, da je treba ob vsaki intervenciji supervizorja razmisliti o la-

stnostih in stanju supervizanta, ki mu je intervencija namenjena. Supervizor naj se drži načela »predvsem nikomur ne škodim« in to bo udeleževalo njegovo dobronamernost. Primerna je spodbuda supervizorja, da supervizant ob vsaki refleksiji svojega ravnanja in načrtovanju nadaljnjega ravnanja razmišlja o neškodovanju lastnemu klientu. Globoko spoznavanje s stroko in nenehno učenje, kako uporabiti strokovne metode na kreativen in edinstven način, je mogoče samo tedaj, ko se supervizanti naučijo osnovnih veščin in pravil stroke na zelo discipliniran način. Vse skupaj pa ne gre brez supervizorjeve zvestobe, ki vključuje pojme lojalnost, zanesljivost in spoštovanje obveze. Supervizant zaupa supervizorju, ta pa skrbi za odnos in izpolnjevanje dogovorov.

Namen etike torej ni teoretiziranje. Etika se mora ukvarjati s konkretnimi problemi. Reševanje konfliktov je pomemben del etične in strokovne prakse. Odgovori na vprašanja o konkretnih etičnih dilemah pa niso vedno preprosti. Pri raziskovanju dilem, v katere je supervizor bodisi postavljen bodisi se v njih znajde, se izkaže, da je vsaka situacija v svojih podrobnostih z etičnega stališča edinstvena in sestavljanje množice receptov za vsak primer je enostavno kontraproduktivno. Nasprotno pa supervizor s svojo držo daje zgled in inspiracijo supervizantom, da tudi oni ravna etično. Etika ni na papirju, je v nas.

Viri in literatura:

1. Aristotle. (1984). *Politics*. Prevedel Carries Lord. Chicago: The University of Chicago Press.
2. Forester-Miller, Holly in Davis, Thomas. (1996). A Practitioner's Guide to Ethical Decision Making. Pridobljeno 9. 3. 2010 s svetovnega spleta: <http://www.counseling.org/Resources/CodeOfEthics/TP/Home/CT2.aspx>.
3. Hanekamp, Henk. (1994). Ethical Education Through Supervision, *The School field*, 5 (1/2). 121-157.
4. Tschudin, Verena. (2004). Strokovna, etična in pravna odgovornost: širšaperspektiva. Pridobljeno 2. 2. 2011 s svetovnega spleta: http://www.obzornikzdravstvenenege.si/Celoten_clanek.aspx?ID=88e4916a-b194-48ed-a118-68398598c407.
5. Stephenson G.R. (1967) Cultural Acquisicion of a spacific learned response among rhesus monkeys v Starek, D., Schneider, R., and Kuhn, H. J. (ur.), *Progress in Primatology*, Stuttgart: Fischer, pp. 279-288.